

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Випуск 7

*Матеріали VI Всеукраїнської
науково-практичної конференції
“Державне управління та місцеве самоврядування в Україні
в контексті європейської інтеграції”,
м. Київ, МАУП, 17 листопада 2011 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2012

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 11 від 21.12.11)*

Редакційна колегія:

А. М. Подоляка (голова), д-р юрид. наук, проф.;
А. А. Ігнатченко (заступник голови), канд. техн. наук;
М. Ф. Головатий, д-р політ. наук, проф.;
О. В. Куроченко, д-р екон. наук, проф.;
А. С. Лисецький, д-р екон. наук, проф.;
І. П. Розпутенко, д-р наук держ. упр., проф.;
Г. П. Ситник, д-р наук держ. упр., проф.;
Ю. П. Сурмін, д-р соціальних наук, проф.;
В. В. Утвенко, канд. іст. наук, доц.;
Н. М. Чернуха, д-р пед. наук, проф.;
М. В. Чечетов, д-р наук держ. упр., проф.;
Н. П. Ярош, д-р наук держ. упр.

Видання здійснене в рамках проекту
“Наукові праці МАУП”

Становлення і розвиток української державності : [зб. наук. пр.] /
МАУП. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

С76 Вип. 7: Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції
“Державне управління та місцеве самоврядування в Україні в контексті
європейської інтеграції”, м. Київ, 17 листоп. 2011 р. / редкол.: А. М. Подо-
ляка (голова) [та ін.]. — 2012. — 382 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано статті учасників науково-практичної
конференції, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — становлен-
ню України як держави. Розглядається формування державності в Україні у
різні періоди історії та в різних аспектах.

Для науковців і державних службовців, політиків і політологів, викладачів
і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і су-
спільства.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

© Міжрегіональна Академія управління
персоналом (МАУП), 2012

© ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2012

Чупрій Л. В. Оптимізація державного управління у сфері освіти в контексті забезпечення гуманітарної безпеки України 127	Дученко А. М. Організаційно-економічні основи розвитку регіонального туризму в Україні..... 191
Юсеф Н. Н. Межкультурные связи стран Ближнего Востока (образовательный аспект) 136	Дученко М. С. Удосконалення системи управління бізнес-процесами підприємства: стратегія розвитку 196
Барановська В. М. Інституційний механізм регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні..... 139	Ейсмонт В. С. Формування системи основних показників функціонування і розвитку макроекономічної системи 199
Костюк Т. О. Регіоналізація і демократизація як передумови побудови демократичної держави і громадянського суспільства 145	Єдгарова І. В. Моніторинг діяльності державних службовців з надання публічних послуг як сучасна технологія управлінського контролю 207
Левченко М. О. Безпека підприємницької діяльності в Україні: теорія, політика і стратегія забезпечення 147	Зирянова О. Л. Структура і психологічна динаміка схильності особистості до самовдосконалення..... 210
Павленко В. В. Характеристика податкової системи Австралії як досвід ефективної системи державного управління. 153	Іваненко В. О. Взаємодія Служби безпеки України, органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів на шляху запобігання та протидії організований злочинності та тероризму у контексті європейської інтеграції України 219
Слободян С. І. Сучасні PR у системі механізмів державного управління 157	Клим'юк О. С. Державна інформаційна політика сучасної України як предмет правового регулювання..... 223
Бортник В. А. Актуальні проблеми місцевого самоврядування в Україні 163	Корощенко А. В. Деякі аспекти роботи Служби безпеки України щодо забезпечення економічної безпеки на прикладі Луганської області..... 231
Бульда С. О. Маркетингові підходи в забезпеченні ефективного використання ресурсного потенціалу регіону..... 167	Кравченко Т. А. Поняття взаємодії суб'єктів політики як теоретична основа дослідження політичних процесів 237
Буратевич О. І. Вплив процесів європейської інтеграції на розвиток української держави: правовий та управлінський аспекти.... 174	Кузьменко В. А. Формування механізмів ефективності управління процесами охорони праці в умовах трансформації економіки України 244
Гриценко В. І. Система корпоративного управління в холдингах..... 182	
Доносо Варгас Дієго Хосе, Доносо Варгас Хавієр Стратегія національної безпеки України в умовах євроінтеграції 187	

ІНСТИТУЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Становлення і розвиток української державності, вип. 7, с. 139–144

Структура державного управління зовнішньоекономічною діяльністю в Україні формувалась в умовах, коли Україна створювала свою політичну систему на основі нової Конституції, коли відбувався перехід від жорсткої монополізації з боку центральних органів влади до децентралізації у відносинах між державними керівними структурами і суб'єктами господарської діяльності, коли вся економічна система переходила від адміністративно-командного управління до ринкових відносин.

У роки глибокої економічної кризи (1991–1997) зовнішня торгівля була практично єдиним видом зовнішньоекономічної діяльності, де спостерігалось переважне зростання експорту сировини та імпорту товарів глибокої переробки. Важливо мати на увазі те, що для нашої держави, як і для інших країн колишнього Радянського Союзу, міжнародна торгівля фактично була єдиним видом зовнішньоекономічної діяльності, яку можливо було реалізувати на той час. Саме вона стала локомотивом для перших проявів глобальної інтеграції. Оскільки багато з цих країн отримали у спадщину від колишніх

державних і міждержавних об'єднань (СРСР чи Ради економічної взаємодопомоги) zdeформовану структуру економіки, неадаптованість населення до вимог ринку, відсутність інституційних засад та інфраструктури в усіх сферах економіки, включаючи зовнішню торгівлю [11; 13].

Глибокі внутрішні зміни, що відбувались у цей період, охопили зовнішньоекономічну діяльність. У свою чергу, ЗЕД почала безпосередньо впливати на розвиток вітчизняного народного господарства. У ній почали діяти нові тенденції, значно посилилась залежність економічного зростання та розвитку країни від міжнародних економічних чинників. Виявився двосторонній зв'язок між процесами ринкової трансформації економіки, створення її нової інституціональної структури, з одного боку, і включення української економіки у світову економічну систему — з другого. Відбулося складне переплетіння загальних і специфічних тенденцій у розвитку зовнішньоекономічної діяльності. Основними тенденціями, які спостерігалися у той період, були:

- лібералізація зовнішньоекономічних зв'язків, яка була спря-

мована на створення відкритої економіки;

- регіональна переорієнтація зовнішньої торгівлі;
- інтенсивне розширення зовнішньоторговельного обігу та перебудова його структури;
- розширення доступу капіталу на національні ринки;
- приплив прямих іноземних інвестицій;
- розширення кола суб'єктів ЗЕД.

Вступ країни на шлях самостійного розвитку вимагав вироблення нової концепції зовнішньоекономічної діяльності з урахуванням проведення Україною самостійної зовнішньоекономічної політики. Суть прийнятої на початковому етапі концепції полягала у:

- сприянні співробітництву з країнами далекого зарубіжжя та входженні у світовий інтеграційний процес;
- удосконаленні та розвитку економічних зв'язків з країнами ближнього зарубіжжя з переведенням їх на ринкові відносини.

На сучасному етапі ЗЕД надається ще більшого значення. Вона розглядається не тільки як складова господарської діяльності певного підприємства, а й як важливий фактор економічного зростання держави. Основним законодавчим актом, який закріплює правові засади здійснення зовнішньоекономічної діяльності вітчизняними суб'єктами господарювання, є Закон України “Про зовнішньоекономічну діяльність” від 16 квітня 1991 р. [1–3]. Цей закон визначає основні правові та організаційні засади здійснення ЗЕД в Україні і спрямований на вдосконалення пра-

вового регулювання всіх видів ЗЕД, включаючи зовнішню торгівлю, економічне, науково-технічне співробітництво, надання послуг відповідно до загальновизнаних засад, принципів норм і правил міжнародної торгівлі та зобов'язань, взятих Україною в рамках міжнародних угод.

На сучасному етапі розвитку система управління зовнішньоекономічною діяльністю на загальнодержавному рівні в рамках управління економікою склала:

Суб'єкти управління:

- Президент, Кабінет Міністрів і Верховна Рада — належать до сфери загальної компетенції.
- Міністерство економічного розвитку і торгівлі України — розроблення соціально-економічної стратегії, у тому числі визначення напрямів розвитку зовнішньоекономічної діяльності і формування пріоритетів у зовнішньоекономічному співробітництві України з іноземними державами, які відповідають економічним і політичним інтересам України.
- Міністерство фінансів — розробка фінансової політики як у сферах господарської діяльності в межах національних кордонів у цілому, так і у сфері ЗЕД зокрема.

Об'єкти управління — суб'єкти господарської діяльності, які належать до всіх форм господарювання, самостійно здійснюють зовнішньоекономічні операції із зарубіжними фірмами та організаціями, проте перебувають під впливом державних структур, що керують і регулюють ЗЕД.

Загальнодержавні рівні управління [1; 4; 13]:

- Верховний — Президент, Кабінет Міністрів і Верховна Рада.
- Функціональний — Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Міністерство фінансів, Держстандарт.
- Територіальний — регіональні органи влади.
- Галузевий — Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, інші галузеві міністерства, які беруть як пряму, так і опосередковану участь у державному регулюванні сфери економіки і зовнішньоекономічної діяльності на національному рівні.
- Господарський — суб'єкти господарської діяльності, які функціонують як у сфері виробництва, так і обігу.

Опосередковані рівні регулювання зовнішньоекономічною діяльністю:

- недержавні органи управління економікою (товарні, фондові, валютні біржі, торговельні палати, асоціації, союзи та інші організації координаційного типу);
- самі суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності на основі відповідних координаційних угод, що укладаються між ними.

Регулювання зовнішньоекономічною діяльністю в Україні здійснюється за допомогою певної системи заходів, а саме:

- законів України;
- передбачених в законах України актів тарифного і нетарифного регулювання, що видаються державними органами України в межах їх компетенції;

- економічних заходів оперативного регулювання;
- рішень недержавних органів управління економікою, що приймаються відповідно до їх установчих документів;
- угод, що укладаються між суб'єктами ЗЕД.

Водночас Україна самостійно формує систему і структуру державного регулювання ЗЕД на власній території. У цьому сенсі державне регулювання ЗЕД має забезпечувати:

- захист економічних інтересів України й усіх суб'єктів ЗЕД;
- створення рівних можливостей для суб'єктів ЗЕД, розвиваючи усі види підприємницької діяльності незалежно від форм власності та всі напрями використання доходів і використання інвестицій;
- підтримка конкуренції та ліквідація монополізму у сфері ЗЕД.

Держава та її органи не мають права безпосередньо втручатися в ЗЕД суб'єктів, за винятком випадків, коли таке втручання здійснюється відповідно до законів України. Міністерство економіки є найважливішим органом управління економікою і зовнішньоекономічною діяльністю України, основною функцією якого залишається розробка економічної і зовнішньоекономічної стратегії і формування механізмів її реалізації. Міністерство зовнішньоекономічних зв'язків і торгівлі (МЗЕЗТорг) — відповідно до Указу Президента України від 15 грудня 1999 р. №1537/99 МЗЕЗТорг України був ліквідований з передачею його функцій Міністерству економіки України. У серпні 2001 р. Указом Президента Украї-

ни Міністерство було перейменовано у Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України (Указ Президента України “Про перейменування Міністерства економіки України” від 21.08.2001 № 724/2001). У квітні 2005 р. Указом Президента України Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України перейменовано у Міністерство економіки України (Указ Президента України “Про Міністерство економіки України” від 20.04.2005 № 677/2005). У грудні 2010 р. Указом Президента України Міністерство економіки України перейменовано у Міністерство економічного розвитку і торгівлі України (Указ Президента України “Про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України” № 634/2011).

В Україні функціонують різні недержавні організаційні структури експортерів й імпортерів у формі бірж, палат, представництв торгових домів, загальноукраїнських об’єднань та інших формувань, з якими на засадах сучасних організаційних підходів взаємодіють органи державного управління, і це сприяє зміцненню позицій українських експортерів світового ринку, а також приносить відчутні результати усім партнерам зовнішньоекономічної діяльності.

Недержавні організаційні структури мають право організувати і координувати зовнішньоекономічну діяльність підприємств, а також захищати їхні інтереси. У переважній більшості випадків згадані формування не є комерційними. Члени недержавних організаційних структур мають статус юридичної особи. Недержавні організаційні структури

не відповідають за зобов’язання своїх членів, а її члени відповідають за зобов’язання недержавних організаційних структур у межах, що визначаються установчими документами.

Значну допомогу підприємствам у здійсненні ЗЕД подають організації роботодавців (об’єднання підприємців) та об’єднання організацій роботодавців. Ці організації діють з метою представництва та захисту законних інтересів роботодавців в економічній, соціально-трудовій та інших сферах. Організації роботодавців (підприємців) та їх об’єднання створюються у формі союзів, асоціацій, ліг, федерацій, рад, конгресів тощо.

У розвинених країнах нараховується багато тисяч союзів, які, залежно від виконуваних функцій, складу учасників, напряму діяльності, бувають місцевими, національними, міжнародними, галузевими (підгалузевими). Представники найбільших союзів підприємців у сфері зовнішньоекономічної діяльності беруть участь у виробленні проектів законів з питань торгової політики, патентного права, податків; надають фірмам-експортерам експортні й інші субсидії; готують і здійснюють переговори про укладання торговельних угод з іноземними державами; беруть участь у наданні гарантій експортних кредитів і в захисті внутрішнього ринку від іноземної конкуренції шляхом введення спеціальних імпортних податків, антидемпінгового мита тощо.

До найбільших союзів підприємців у світі належать: Національна асоціація промисловців США, Конфедерація британської промисловос-

ті у Великобританії, Федеральний союз німецької промисловості в Німеччині, Національна рада французьких підприємців у Франції, Промисловий союз у Швеції тощо.

В Україні союзи підприємців створюються з 1989 р. і поділяються на національні, міжнародні, галузеві та місцеві. До найбільших з них належать: Український союз промисловців та підприємців, Конгрес ділових кіл України, Ліга спільних підприємств України, Асоціація брокерів України, Конгрес бірж, Союз малих підприємств та ін.

Важливу роль у регулюванні та формуванні системи ЗЕД відіграють представництва зарубіжних посольств, які активно працюють в Україні протягом останніх років.

Торгові представництва іноземних країн, акредитовані в Україні, — це свого роду перші ланки для розбудови ділових контактів за кордоном і в Україні для зацікавлених вітчизняних та іноземних організацій. Вони можуть надати допомогу в тому, щоб мати уяву, як організований зарубіжний та український ринок і які можливості вони відкривають для вітчизняних та іноземних партнерів.

Крім інституційних органів управління зовнішньоекономічною діяльністю в державі, особливу роль відіграють торговельні представництва України за кордоном. Згідно з “Положеннями про торговельні представництва України за кордоном”, що затверджені Указом Президента України від 17 серпня 1993 р. № 313/93 Торговельне представництво України за кордоном представляє та захищає у державі перебування інтереси України в галузі

зовнішньоекономічної діяльності. Але торговельно-економічні місії були ліквідовані. Оскільки святе місце не буває порожнім, то тим самим Указом Президента В. Януковича замість місії у складі закордонних дипломатичних представництв України були утворені відділи з економічних питань. Загалом цій темі присвячена ціла стаття, яка надрукована в журналі “Економіка і держава” у 2011 р., саме в ній більш детально висвітлена ця проблематика.

Отже, розглядаючи процес формування системи управління зовнішньоекономічною діяльністю в Україні, необхідно звернути увагу на те, що масштаби й ефективність зовнішньоекономічної діяльності істотно залежать від організації її регулювання та управління як на рівні держави (регіону), так і на рівні підприємства.

Література

1. Закон України “Про зовнішньоекономічну діяльність” від 7 квітня 2008 р. / Верховна Рада України. — Офіц. вид. — Сер. “Закони України”. — К.: Парлам. вид-во, 2008. — 44 с.
2. Про внесення змін до статті 6 Закону України “Про зовнішньоекономічну діяльність” від 21 жовтня 1999 р. № 1182-XIV// Голос України. — 1999. — 17 листоп. — С. 2.
3. Про внесення змін до Закону Української РСР “Про зовнішньоекономічну діяльність” від 22 грудня 1998 р. № 335-XIV// Уряд. кур’єр. — 1999. — 16 лют. — С. 4.
4. Вишняков О. К. Правове забезпечення зовнішньоекономічної інтеграції України. — О.: М-во освіти і науки України, Одес. нац. юрид. акад.: Юрид. л-ра, 2007. — 286 с.

5. *Внешнеэкономическая деятельность* / Подгот. М. Войцеховский и др.; Пер. Л. Гупало и др. — К.: Пресса Украины, 2004. — С. 4.
6. *Внешнеэкономическая деятельность: организация и управление: Учеб. пособие* / О. Н. Воронкова, Е. П. Пузакова; Под ред. Е. П. Пузаковой. — М.: Экономистъ, 2005. — 495 с.
7. *Входження до Європейського Союзу: українська перспектива* // Екон. часопис. — 2010. — № 2. — С. 3–7.
8. *Георгіаді Н. Г.* Основи зовнішньоекономічної діяльності: Навч. посіб. для студ. напряму 6.0502 спец. 8.050206 / Н. Г. Георгіаді, Х. С. Передало, С. В. Князь. — Л.: Нац. ун-т “Львів. політехніка”, 2006. — 235 с.
9. *Згурський О. В.* Актуально про ЗЕД / За ред. М. Захарко. — К.: Кн. для бізнесу, 2007. — 144 с.
10. *Зовнішньоекономічна діяльність в Україні: правове регулювання та гарантії здійснення: Навч. посіб.* — К.: Професіонал, 2004. — 287 с.
11. *Іванов В. Н.* Управленческая парадигма ХХІ века: Учеб. пособие для вузов / В. Н. Иванов, А. В. Иванов, А. О. Доронин. — М.: МГИУ, 2002. — С. 247.
12. *Кириченко О. А.* Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності: Підручник / О. А. Кириченко, В. Я. Шевчук, А. А. Мазаракі та ін.; За ред. О. А. Кириченка. — К.: Знання, 2005. — 493 с.
13. *Кредісов А. І.* Управління зовнішньоекономічною діяльністю: Навч. посіб. для студ. екон. вузів і ф-тів / А. І. Кредісов, С. М. Березовенко, Г. М. Биков та ін.; За заг. ред. А. І. Кредісова. — 2-ге вид., випр. і допов. — К.: ВІРА-Р: Алерта, 2002. — 543 с.